

L'olivera

Benjamí Barberà i Gustau Viol

Blau transparent de mar encalmada, atzur lluminós de cel serè, verd espurnejant, adés de pàmpols de vinya i garrofers, adés de garrofers i tarongeres i, sobretot, gris d'olivera que esdevé argentí quan l'apassionant acaróament del cerç glaçat ens mostra l'envers de l'espès fullatge. Així és la nostra mediterrània, paisatges d'un gris platejat amb segles d'història, mar d'oliveres en muntanyes i valls, onatge aturat sobre tossals ondulats.

Terres d'una bella captivadora, austera i assossegada que sovint esdevé poesia.

L'olivera (*Olea europaea*) és de la família de les oleàcies, de soca i tronc gruixuts, de flors blanques en ramell, la rapa. El seu fruit és l'oliva, de taula o per fer l'oli.

L'oliva és una drupa formada per la soldadura de dos carpels de l'ovari. La seua forma i mida són molt diverses segons la varietat.

Es poden distingir tres part:

La pell o epicarpi té color diferent segons l'estat de maduració i la varietat, fins i tot, com a cas curiós, es poden trobar olives completament blanques quan són madures. La pell, coberta de pruïna, representa d'un 2 a un 2'5 % del pes total de l'oliva.

La polpa o mesocarpi és la part carnosa on hi ha l'oli i les aigües de vegetació. Representa entre el 70 i el 80 % del pes del fruit.

El pinyol o endocarpi és llenyós, molt dur i amb una superfície estriada dins la qual hi ha la llavor -diuen els entesos que la varietat reguers duu una gota d'oli a la llavor-. El pinyol suposa entre el 15 i el 23 % del pes total.

ORIGEN HISTÒRIC

L'olivera, protagonista indiscutible de l'agricultura mediterrània, té una llarga història que va unida a l'evolució de l'espècie humana i dels conreus que, com el blat i la vinya, han estat bàsics en l'alimentació dels pobles acariats pel *Mare Nostrum* (Mar Mediterrània).

L'espècie *Olea europaea* a què pertany l'olivera, té un origen híbrid. Possiblement siga el resultat de l'encreuament d'espècies pròximes a ella com: l'*olea africana*, originària d'Aràbia i Egipte, l'*olea ferruginea*, procedent de l'àrea asiàtica i l'*olea laperrini*, procedent del sud de Marroc.

L'únic que està clar és que en algun moment de l'història sorgí el miracle: de l'encreuament d'espècies va nàixer un

arbre, l'olivera i amb el transcórrer del temps arribaria a ser un arbre sagrat i mitològic.

Els fòssils de fulles trobats al sud de l'arxipèlag ciclàdic són el testimoni que la progenitora de l'olivera existia ja en el Paleolític, 35.000 a. C. Les restes més antigues trobades a Espanya són les de El Garcel (Almeria) i daten del període Neolític (5.000 a.C.).

Aquella primera olivera, possiblement, tingué una forma pareguda a la salvatge o no domesticada que en l'actualitat coneixem com *ullastre* i que científicament es correspon amb l'espècie *Olea europea* varietat *oleaster*.

Les anàlisis més recents afirmen que l'olivera va ser present en la seua forma silvestre per tota la conca mediterrània; des de El Garda, límit nord del conreu on es trobaren vestigis de l'Edat del Bronze, fins Marroc, extrem sud on els jaciments de Grotte Rassel fan palés que l'ullastre d'olivera va existir al nord d'Àfrica des del XII mil·lenni a.C.

Altres teories afirmen que la progenitora de l'olivera va aparèixer molt abans. Al Villafranchense segons uns i en l'Edat Terciària segons altres, arribà a la Mediterrània, s'expandí i va créixer de manera espontània per les marges de la nostra mar.

Aproximadament la domesticació de l'olivera silvestre, i la seua explotació per l'home, es va produir a principis del Neolític, cap al 6.000-5.000 a.C. i possiblement en la zona d'origen de l'espècie, l'àrea síria-iraní de l'Àsia Menor.

Un altra teoria diu que l'inici del conreu de l'olivera es produeix a la mateixa zona però més tocant a la mar Mediterrània, a les costes del Líbano i Palestina. Les colò-